

Sygnatura akt I C 236/11

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

27 marca 2014 r.

Sąd Okręgowy w Jeleniej Górze Wydział I Cywilny

w składzie:

Przewodniczący: **SSO Beata Glazar**

Protokolant: **Magdalena Szlachtowicz**

po rozpoznaniu 13 marca 2014 r. w Jeleniej Górze rozprawie

sprawy z powództwa E. G. i P. K.

przeciwko A. M. , A. W. (1) i A. W. (2)

o uznanie umowy za bezskuteczną i zapłatę

I. oddała powództwo w zakresie żądania uznania umowy z 19 czerwca 2008 r. za bezskuteczną ;

II. zasądza od pozwanej A. M. na rzecz powódki E. G. kwotę 137.500 zł (sto trzydzieści siedem tysięcy pięćset złotych) z ustawowymi odsetkami od 14 grudnia 2010 r. do dnia zapłaty ;

III. zasądza od pozwanej A. M. na rzecz powódki P. K. kwotę 137.500 zł (sto trzydzieści siedem tysięcy pięćset złotych) z ustawowymi odsetkami od 14 grudnia 2010 r. do dnia zapłaty ;

IV. w pozostałym zakresie postępowanie umarza ;

V. zasądza od pozwanej A. M. na rzecz powódki E. G. kwotę 3617 zł tytułem zwrotu kosztów procesu , w tym kwotę 3600 tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego ;

VI. zasądza od pozwanej A. M. na rzecz powódki P. K. kwotę 3617 zł tytułem zwrotu kosztów procesu , w tym kwotę 3600 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego ;

VII. nie obciąża powódek obowiązkiem zwrotu kosztów procesu na rzecz pozwanej A. M. ;

VIII. kosztami sądowymi tj. wynagrodzenia biegłego za sporządzoną opinię oraz opłat sądowych od pozwu obciąża rachunek Skarbu Państwa, nie obciążając stron tymi kosztami;

Sygn. akt I C 236/11

UZASADNIENIE

Po ostatecznym sprecyzowaniu pozwu (k.280-284) powódki

E. G. i P. K. wnosili o : o uznanie za bezskuteczną w stosunku do powódek zawartej 19 czerwca 2008 r. , przez pozwaną A. M. umowy sprzedaży nieruchomości zabudowanej, położonej w K. przy ul. (...), na rzecz A. J. oraz A. S. małżonków W., oraz o zasądzenie od pozwanej A. M. na rzecz powódek tytułem zwrotu bezpodstawnie uzyskanej korzyści kwot po 137.500 zł na rzecz każdej z nich wraz z odsetkami ustawowymi od 14 grudnia 2010 roku do dnia zapłaty i zasądzenie

od pozwanej A. M. na rzecz każdej z powódek kosztów procesu w łącznej kwocie 7 217 zł . Cofnęły przy tym powództwo o zasądzenie od pozwanej A. M. kwot po 112.500 zł na rzecz każdej z nich i zrzekły się roszczenia w tym zakresie.

W uzasadnieniu pozwu powódki podały , że pozwana A. M., w czasie gdy toczyło się postępowanie o zmianę postanowienia o stwierdzenie nabycia spadku, posługując się pierwotnym postanowieniem o stwierdzeniu nabycia spadku dokonała rozporządzenia mieniem wchodzącym w skład masy spadkowej - dokonała sprzedaży należącej do R. M. zabudowanej nieruchomości gruntowej położonej w K. .

Zdaniem powódek, jednoznacznie wynika, że zawierając umowę sprzedaży nieruchomości pozwana działała w złej wierze - była w pełni świadoma, że działa w rażącej sprzeczności z ostatnią wolą zmarłego R. M., dokonuje sprzedaży nieruchomości nie będąc jej wyłączną właścicielką i uzyskuje korzyść majątkową w postaci ceny, kosztem powódek . Pozwana sprzedała nieruchomości w sytuacji, gdy wobec toczącego się postępowania, powinna była się liczyć z możliwością zmiany postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku i powstania stanu współwłasności nieruchomości położonej w K. przy ul. (...).

Powołując się na ugruntowane stanowiska Sądu Najwyższego powódki podniosły, że osoba pominięta jako spadkobierca w postępowaniu spadkowym, może dochodzić przed sądem roszczenia z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia przeciwko współspadkobiercom

Na wniosek powódki E. G.z 24 września 2007 roku, Sąd Rejonowy w J. postanowieniem z 2 września 2009 roku, wydanym w sprawie I Ns 1250/07, zmienił wcześniejsze postanowienie i stwierdził, że spadek odziedziczyły na podstawie testamentu z 22 lutego 2007 roku A. M., E. G.i P. K..

Pozwana w odpowiedzi na pozew wniosła oddalenie powództwa i zasądzenie kosztów procesu oraz wniosła o sprawdzenie wartości przedmiotu sporu.

W ocenie strony pozwanej w sprawie będzie miał zastosowanie art.530 kc i to powódki powinny wykazać , że pozwana działała z pokrzywdzeniem wierzycieli , sprzedając nieruchomość należącą do spadku . Dodatkowo podniosła, że powódki w pozwie nie wskazały żadnych w tym zakresie wniosków dowodowych. Wobec niej nie toczy się żadne postępowanie karne , a zatem jej zapewnienie spadkowe złożone w pierwszej sprawie o stwierdzenie nabycia spadku nie było sfałszowane . Sprzedając za 550.000 zł nieruchomość wchodzącą w skład spadku, w trakcie postępowania o zmianę postanowienia spadkowego , nie działała w złej wierze, a pozostawała w usprawiedliwionym przekonaniu , że po zniszczeniu przez R. M. testamentu, jest jedyną i wyłączną spadkobierczynią.

W zakresie żądania zapłaty kwot po 250.000 zł na rzecz każdej z powódek z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia wskazała, że zastosowanie będzie miał przepis art.409 kc. Podnosiła, że kryzys finansowy spowodował utratę wszystkich jej inwestycji . Nie jest już wzbogacona względem powódek albowiem utrata korzyści nastąpiła przypadkowo .

Postanowieniem z 25 kwietnia 2013 r. (k.239) Sąd wezwał do udziału w sprawie na podstawie art. 195§1 kpc w charakterze pozwanych A. W. (1) i A. W. (2) .

Pozwani A. W. (1) i A. W. (2) w odpowiedzi na pozew wnosili o oddalenie powództwa i zasądzenie kosztów procesu. W uzasadnieniu wskazywali , że umową z 19 czerwca 2008 r., a nie 18.06.2008 r. nabyli od pozwanej własność nieruchomości wskazanej w pozwie (a nie udziału , jak wskazywały powódki), za kwotę 550.000 zł . Nabywając nieruchomość ustalili, że postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku na rzecz A. M. było prawomocne i taki wpis był w księdze wieczystej . Dodatkowo również zapoznali się z zaświadczeniem naczelnika urzędu skarbowego w zakresie podatku od spadków i darowizn w przedmiotowej sprawie. Zdaniem pozwanych treść księgi wieczystej rozstrzyga na ich korzyść i chroni ich rękojmiami wiary publicznej ksiąg wieczystych .

W uzasadnieniu pisma procesowego z 4.02.2014 r. (k.280-284) powódki podniosły , że nieprawdziwe są twierdzenia pozwanych A. i A. W. (2), że w chwili zawierania umowy nie wiedzieli oni, że treść księgi wieczystej niezgodna jest

z rzeczywistym stanem prawnym oraz że pozwana A. M. nie jest uprawniona do zbycia nieruchomości w całości. Informacje w tym zakresie pozwani uzyskali przed zawarciem umowy od T. M. w osobistej rozmowie .

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

R. M. ,ojciec pozwanej i brat powódki E. G., 22 lutego 2007 r. w Klinice (...) we W., w obecności świadków A. M., E. G., P. K. i R. K. , sporządził własnoręczny testament w którym jako swoich spadkobierców powołał córkę(pozwaną) A. M. w części 2/4, siostrę E. G. w części 1/4 i P. K. w części 1/4. Testament został sporządzony i podpisany osobiście przez R. M., podpisy pod jego treścią złożyli również P. K. i R. K.. Testament został zakopertowany i przekazany pozwanej A. M..

18 czerwca 2007 roku R. M. spotkał się ze swoim kuzynem J. L.. Podczas rozmowy oświadczył, że prawdopodobnie wkrótce umrze i jego wolą jest, by J. L. dopilnował, aby po jego śmierci pozostały majątek został podzielony pomiędzy A. M., E. G. i P. K., zgodnie z wolą wyrażoną w testamencie z 22 lutego 2007 roku.

23 czerwca 2007 roku stan zdrowia R. M. uległ gwałtownemu pogorszeniu i konieczna była jego hospitalizacja. W obecności córki A. M., M. Ć., P. K., E. G., T. M., Z. M. i J. L. oświadczył, że chciałby, aby po jego śmierci nie doszło między członkami rodziny do jakichkolwiek konfliktów dotyczących pozostawionego spadku i zwrócił się o to, by spadkobierczynie testamentowe postąpiły zgodnie z jego wolą wyrażoną 22 lutego 2007 roku.

R. M. zmarł w dniu 23 czerwca 2007 roku. W chwili śmierci nie pozostawał w związku małżeńskim, miał jedno dziecko A. M.. Zmarły był również opiekunem powódki P. K., którą przyjął na wychowanie gdy miała kilka miesięcy. Powódka E. G. jest siostrą zmarłego R. M..

Pozwana A. M., wnioskiem z 13 lipca 2007 roku, wystąpiła do Sądu Rejonowego w J. o stwierdzenie nabycia spadku w drodze dziedziczenia ustawowego po zmarłym R. M.. Pozwana nie powiadomiła powódek E. G. i P. K. o wszczęciu postępowania o stwierdzeniu nabycia spadku.

Pozwana A. M. złożyła zapewnienie, że spadkodawca nie pozostawił testamentu i nie są jej znani inni spadkobiercy, jak też złożyła oświadczenie o przyjęciu spadku wprost. Postanowieniem z 9 października 2007 roku, wydanym w sprawie sygn. akt I Ns 690/07, Sąd Rejonowy w J.(...) stwierdził, że A. M. na podstawie ustawy odziedziczyła spadek po zmarłym R. M..

Wnioskiem z 24 września 2007 roku, E. G. wystąpiła do Sądu Rejonowego w J.(...) o zmianę postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku po R. M.. We wniosku wskazała, że spadkobierca pozostawił testament, w którym powołał do dziedziczenia swoją córkę A. M. w 2/4 części, siostrę E. G. w 1/4 części oraz P. K. w 1/4 części.

Postanowieniem z dnia 2 września 2009 roku, wydanym w sprawie sygn. akt I Ns 1250/07, Sąd Rejonowy w J. zmienił stwierdzenie nabycia spadku po R. M. orzeczone postanowieniem z dnia 9 października 2007 roku, w sprawie sygn. akt I Ns 1250/07 i stwierdził, że spadek odziedziczyły na podstawie testamentu z dnia 22 lutego 2007 roku A. M., E. G. i P. K..

Sąd Okręgowy w J.(...), postanowieniem z 3 grudnia 2009 roku, wydanym w sprawie sygn. akt II Ca 533/09, oddalił apelację A. M. od postanowienia Sądu Rejonowego w J.(...) z dnia 2 września 2009 roku.

dowód: 1. odpis postanowienia Sądu Rejonowego w J. z 2 września 2009 roku wraz z uzasadnieniem k. 21-26;

2 odpis postanowienia Sądu Okręgowego w J. z 3 grudnia 2009 roku, wydane w sprawie sygn. akt II Ca 533/09 k.36;

3. przesłuchanie powódki E. G. e-protokół z 11.04.2013 r. od godz. 00:05:51 - 00:17:57 ; P. K. e-protokół z 11.04.2013 r. od godz. 00:17:58 - 00:20:27 przesłuchanie pozwanej A. M. e-protokół z 11.04.2013 r. 00:20:27 - 00:58:42)

Pozwana A. M., w czasie gdy toczyło się postępowanie o zmianę postanowienia o stwierdzenie nabycia spadku, powzięła zamiar sprzedaży nieruchomości, wchodzącej w skład spadku po R. M., położonej w K. przy ul. (...), obejmującym działkę ewidencyjną (...) o powierzchni 0,1809 ha, zabudowaną budynkiem mieszkalnym, dla której Sąd

Rejonowy w J.(...)prowadzi księgę wieczystą numer (...). W tym celu zamieściła ogłoszenia w internecie. Ogłoszeniem o sprzedaży zainteresował się pozwany A. W. (2). Przed zawarciem umowy spotkał się z partnerem życiowym pozwanej M. Ć., a następnie z pozwaną w celu ustalenia ceny z tytułu sprzedaży nieruchomości. Ani M. Ć., ani pozwana nie informowali nabywcy, że toczy się postępowanie o zmianę postanowienia spadkowego . A. M.oraz A.i A. W. (2)19 czerwca 2008 r. zawarli przed notariuszem umowę sprzedaży spadkowej nieruchomości . Cenę ustalili na kwotę 550.000 zł, która została zapłacona. Przed zawarciem umowy u notariusza pozwana A. M.przedstawiła prawomocny odpis postanowienia Sądu Rejonowego w J. z 9 10.2007 r. sygn. akt I Ns 690/07, aktualny odpis z księgi wieczystej prowadzonej dla tej nieruchomości oraz zaświadczenie z 24.01.2008 r. w zakresie zwolnienia z opodatkowania od spadków i darowizn.

dowód : 1. umowa sprzedaży nieruchomości k.268-270;

2. przesłuchanie pozwanej A. M. e-protokół z 13.03.2014 r. 01:12:22 - 01:31:46, przesłuchanie pozwanego A. W. (2) e-protokół z 13.03.2014 r. 01:31:07 - 01:36:02 w tym 00:06:57-00:15:53

Po nabyciu nieruchomości spadkowej w miesiącu lipcu 2008 r. w nieruchomości tej przebywał artysta -przyjaciel pozwanego A. W. (2). W sierpniu 2008 r. pozwany A. W. (2), będąc w K. , zainteresował się, że na nieruchomości sąsiedniej, której właścicielem jest T. M. są wykonywane prace budowlane i ma powstać apartamentowiec . Wtedy to dowiedział się od T. M. , że toczy się sprawa z wniosku powódek o zmianę postanowienia spadkowego . O tej rozmowie T. W. zawiadomiła powódki . Wtedy to powódka P. K. chciała porozmawiać z A. W. (2) , nie zastała go i zostawiła znajomemu pozwanego numer telefonu. Powódki nie rozmawiały o tym z pozwaną A. M..

dowód : 1. przesłuchanie pozwanego A. W. (2) e-protokół z 13.03.2014 r. 01:31:07 - 01:36:02

2. częściowo zeznania świadków : T. M. e-protokół z 13.03.2014 r. 00:24:38-00:33:13 , R. K. e-protokół z 13.03.2014 r. 00:35:11-00:43:37;

Pismem z 1.12.2010 roku, powódki wezwały pozwaną do zapłaty kwoty 500.000 zł z tytułu rozliczenia należnej spadkobierczyniom testamentowym wartości spadku po R. M.. Pismem z 14 grudnia 2010 roku, A. M. odmówiła zapłaty należnej powódkom kwoty sugerując, iż nie została wykazana zasadność żądania.

Ponownym wezwaniem, z 10 stycznia 2011 roku, powódki wskazały, że podstawę zgłaszanych roszczeń stanowi przepis art. 405 i nast. k.c. i w przypadku dalszej zwłoki z zapłatą przysługującego powódkom udziału w spadku, wystąpią z powództwem o zapłatę oraz o uznanie bezskuteczności umowy sprzedaży nieruchomości położonej w K. przy ul. (...). Pismem z 1 lutego 2011 roku, A. M. ponownie odmówiła zapłaty dochodzonej kwoty. Swoje stanowisko uzasadniła tym, że w dacie sprzedaży nieruchomości pozostawała w dobrej wierze, gdyż postępowanie o zmianę postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku zakończyło się przed Sądem I instancji 2 września 2009 roku, a prawomocnie 3 grudnia 2009 roku. Nadto wskazała, iż kwotę wzbogacenia przeznaczyła na spłatę zobowiązań R. M. i zużyła na inwestycje, które zakończyły się stratą zainwestowanego kapitału.

dowód :

1. wezwanie do zapłaty z 1 grudnia 2010 r., z dowodem nadania k.38-39;

2. pismo pozwanej z 14 grudnia 2010 r. k.40;

3. wezwanie do zapłaty z 10 stycznia 2010 r., z dowodem nadania k.42;

4. pismo pozwanej z 1 lutego 2011 r. k. 43-44.

Umową zawartą przed Notariuszem L. B.21.08.2008 r. pozwani A.i A.małżonkowie W.przenieśli prawo własności nieruchomości na rzecz (...)(...)(...) Spółkę Jawną G., której są współnikami .(Bezsporne)

Sąd zważył, co następuje:

Powódki wywodziły swoje roszczenie z treści art. 59 kc w myśl którego, w razie zawarcia umowy, której wykonanie czyni całkowicie lub częściowo niemożliwym zadośćuczynienie roszczeniu osoby trzeciej, osoba ta może żądać uznania umowy za bezskuteczną w stosunku do niej, jeżeli strony o jej roszczeniu wiedziały albo jeżeli umowa była nieodpłatna. W zakresie żądania zasądzenia kwot po 137.500 zł na rzecz każdej z nich, swoje roszczenie oparły o treść przepisu art. 405 kc, który stanowi kto bez podstawy prawnej uzyskał korzyść majątkową kosztem innej osoby, obowiązany jest do wydania korzyści w naturze, a gdyby to nie było możliwe, do zwrotu jej wartości. Zatem przesłankami bezpodstawnego wzbogacenia są wzbogacenie jednego podmiotu, zubożenie drugiego podmiotu, związek pomiędzy wzbogaceniem a zubożeniem (uzyskanie korzyści majątkowej kosztem innej osoby) oraz brak podstawy prawnej dla wzbogacenia. Stosownie do treści art. 6 k.c. oraz 232 k.p.c., to na powódkach ciążył obowiązek wykazania zaistnienia tychże przesłanek.

Powódki wnosząc o uznanie za bezskuteczną w stosunku do nich, zawartej 19 czerwca 2008 r., przez pozwaną A. M. umowy sprzedaży nieruchomości zabudowanej, położonej w K. przy ul. (...), na rzecz A. J. oraz A. S. małżonków W. wskazywały, że pozwana A. M. w trakcie postępowania o zmianę postanowienia spadkowego po R. M. sprzedała spadkową nieruchomość. Powinna zatem była się liczyć z możliwością zmiany postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku i powstania stanu współwłasności nieruchomości położonej w K. przy ul. (...).

Zważyć przy tym należy, że żaden przepis prawa nie ustanawia zakazu zbywania rzeczy cudzej. Zasada *nemo plus iuris in alium transferre potest quam ipse habet*, jeśli funkcjonuje w systemie prawnym, to jako norma niepisana, wynikająca z tradycji ducha przyjętego porządku prawnego. Nadto, zasada ta rzutuje na skutki umowy, a nie na jej ważność. W sytuacji gdy dojdzie do zawarcia umowy sprzedaży rzeczy, której zbywca nie jest wyłącznym właścicielem, istnieją przesłanki do przyjęcia jej bezskuteczności - Sąd winien ustalić, że zawarta przed podmiot nie będący wyłącznym właścicielem danej rzeczy umowy, nie wywiera skutków prawnych względem współwłaścicieli nieuczestniczących w zbyciu (była w stosunku do nich bezskuteczna). Umowa taka nie wywołuje zatem wynikających z niej skutków prawnych względem współwłaścicieli, natomiast zachowuje pełną skuteczność w stosunku do pozostałych osób (Rudnicki S., komentarz do art. 59 k.c.; w: Kołakowski K., komentarz do art. 405 k.c.; w: Bieniek G., Ciepła H., Dmowski S., Gudowski J., Kołakowski K., Sychowicz M., Wiśniewski T., Żuławska Cz.; Komentarz do kodeksu cywilnego. Księga trzecia. Zobowiązania. Tom I; Wydawnictwo Prawnicze LexisNexis, Warszawa, 2005).

Przenosząc te rozważania na grunt niniejszej sprawy wskazać należy, że niewątpliwie A. M. na mocy pierwszego prawomocnego postanowienia spadkowego stała się jedynym spadkobiercą po zmarłym R. M. Mogła zatem sprzedać spadkową nieruchomość. Niemniej jednak w realiach tak pierwszego postępowania spadkowego, jak i drugiego oraz okoliczności jakie towarzyszyły sporządzeniu testamentu przez R. M. powinna była się liczyć z możliwością zmiany. Już w pierwszym postępowaniu, zainicjowanym przez nią, powinna była wskazać, że spadkodawca sporządził testament (ustawowy jej obowiązek jako osoby, która przeciw była we władaniu testamentu), ale go jak twierdziła, zniszczył (co w drugim postępowaniu okazało się nieprawdziwe). Powinna była również wskazać spadkobierców testamentowych, czego bezspornie nie uczyniła. I wtedy już Sąd przeprowadziłby szerokie postępowanie dowodowe i ustalałby czy faktycznie spadkodawca sporządził testament, jaka była jego ostatnia wola, czy testament jest ważny i czy został zniszczony przez spadkodawcę. Dodatkowo drugie postępowanie zostało zainicjowane przez powódki w 2007 r., a nieruchomość została sprzedana prawie po roku od wszczęcia postępowania. Niewątpliwie przez prawie rok, kiedy toczyło się postępowanie o zmianę postanowienia spadkowego, po przeprowadzeniu już części postępowania dowodowego, powinna była liczyć się z możliwością zmiany postanowienia spadkowego. Wiedziała przecież, że notatka o unieważnieniu testamentu z 19.06.2007 r. nie została nakreślona przez R. M. i sporządzona jako jego wola, gdyż to ona sama notatkę sporządziła. Wiedziała również, że testament ten sama zniszczyła oraz, że powódka P. K. po 10 dniach dzwoniła do niej z zapytaniem kiedy otwiera testament. Na to pytanie odpowiedziała, że jest za wcześnie, a otworzy go jak zechce. Okoliczności te były bezsporne.

Zdaniem Sądu te zachowania pozwanej jednoznacznie wskazują, że jedynie we własnym interesie chciała i sprzedała nieruchomość, nie licząc się z możliwością zmiany postanowienia spadkowego i powstaniu współwłasności

nieruchomości spadkowej. Jej przekonanie, postawa jaką prezentowała w niniejszym postępowaniu, wskazują jedynie, że sprzedając spadkową nieruchomość w trakcie toczącego się postępowania o zmianę postanowienia spadkowego, ignoruje przepisy prawa i nie liczy się z niczym i z nikim.

Zatem niewątpliwie powódki mogły wnosić o uznanie umowy sprzedaży spadkowej nieruchomości za bezskuteczną w stosunku do nich, niemniej jednak pozostawały jeszcze inne okoliczności, które miały wpływ na oddalenie powództwa w tym zakresie.

W świetle art. 59 k.c. zainteresowana osoba trzecia może wytoczyć powództwo o uznanie określonej umowy za bezskuteczną wobec niej, gdy spełnione są następujące przesłanki:

- 1) osoba trzecia ma roszczenie wobec jakiegoś podmiotu (zobowiązanego wobec niej);
- 2) zobowiązany zawarł z inną osobą umowę, której wykonanie czyni całkowicie lub częściowo niemożliwym zadośćuczynienie roszczeniu osoby trzeciej;
- 3) strony zawartej umowy wiedziały o roszczeniu osoby trzeciej albo umowa ta była nieodpłatna.

Występują tu zatem dwie przesłanki obiektywne (przedmiotowe) oraz jedna przesłanka subiektywna (podmiotowa).

Wszystkie wymienione przesłanki mają niewątpliwie zastosowanie do pozwanej A. M.. Powódki bowiem zgłosiły również roszczenie o zapłatę odpowiednich kwot z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia pozwanej kosztem powódek. Roszczenie to związane było z faktem sprzedaży nieruchomości spadkowej przez pozwaną i uzyskania przez nią całej kwoty z jej sprzedaży, gdy tymczasem pozwana nabyła udział w wysokości 1/2 a powódki w udziałach po 1/4. Pozwana A. M. wiedziała o roszczeniu powódek, gdyż w dacie sprzedaży toczyło się postępowanie spadkowe. Roszczenie zatem istniało, a stało się wymagalna po prawomocności postanowienia z 2.09.2009 r.

Natomiast powódki nie wykazały, że przesłanki te występują w stosunku do drugiej strony umowy sprzedaży nieruchomości spadkowej. W pozwie bowiem powódki nie wskazały drugiej strony umowy jako strony pozwanej, jak i okoliczności i dowodów, że ta strona wiedziała o ich roszczeniu. Roszczenie osoby trzeciej z art. 59 k.c. o uznanie umowy za bezskuteczną może być dochodzone wyłącznie przeciwko wszystkim kontrahentom umowy (współuczestnictwo konieczne jednolite) (por. uchw. SN z dnia 17 września 1969 r., III CZP 65/69, OSNC 1970, nr 2, poz. 28). Żądanie uznania umowy za bezskuteczną, sformułowane w oparciu o art. 59 k.c., musi być skierowane przeciwko obydwu stronom umowy, między którymi występuje współuczestnictwo jednolite.

Dlatego też Sąd postanowieniem z 25 kwietnia 2013 r. wezwał kontrahentów pozwanej A. M.A. (1)W.i A. W. (2) do udziału w sprawie w charakterze pozwanych. Dopiero po złożeniu przez nich odpowiedzi na pozew, powódki wskazały dowody z przesłuchania świadków T. M. i R. K. na okoliczność, że przed zawarciem umowy sprzedaży tj. przed 19.06.2008 r. pozwani A. i A. małżonkowie W. dowiedzieli się, że toczy się postępowanie o zmianę postanowienia spadkowego po R. M..

Należy wskazać, że dowody te, zdaniem Sądu, powstały na użytek niniejszego postępowania. Żądając uznania umowy za bezskuteczną na podstawie art. 59 kc, powódki już w pozwie powinny wskazać te okoliczności i wykazać to odpowiednimi dowodami. Uznając hipotetycznie, że powódki zapomniały o tak istotnych faktach warunkujących uwzględnienie ich żądania, to i tak Sąd po przeprowadzeniu postępowania dowodowego nie dał wiary zeznaniom tych świadków co do daty rozmowy między T. M. i A. W. (2). Zeznania w tej części T. M. są sprzeczne z zeznaniami pozwanego A. W. (2). Natomiast świadek R. K. jedynie widział, że T. M. rozmawia z jakimś mężczyzną i nie był pewien czy był to A. W. (2), którego pierwszy raz zobaczył na sali rozpraw. Pozwany A. W. (2) bowiem wskazał, że faktycznie rozmawiał z T. M., ale po nabyciu spadkowej nieruchomości tj. w sierpniu 2008 r., kiedy to zaczęły się na działce T. M. prace budowlane związane z budową apartamentowca. A. W. (2) bowiem po nabyciu nieruchomości dopiero dowiedział się, że obok powstanie apartamentowiec. Wtedy to uznał, że nabyta przez niego nieruchomość od A. M. straciła na swojej atrakcyjności. O odbytej rozmowie T. M. powiadomiła powódki. Wtedy to P. K. przyjechała do

A. W. (2) do nieruchomości spadkowej , ale przebywał tam jedynie znajomy pozwanego, któremu wręczyła kartkę ze swoim numerem telefonu i prośbą o kontakt, co powódka w swoim zeznaniu również potwierdziła. Znajomy ten przebywał w nieruchomości od lipca 2008 r. A zatem niemożliwym jest , żeby powódka P. K. już w czerwcu 2008 r.(jak zeznała na rozprawie z 13.03.2014 r.) przyjechała do spadkowej nieruchomości i rozmawiała ze znajomym pozwanego. Sąd uznał ,że zeznania pozwanego A. W. (2) zasługują na przyznaniu im waloru wiarygodności, gdyż są spójne i logiczne. Pozwani małżonkowie W. podnosili , że gdyby wiedzieli o tym ,że toczy się sprawa o zmianę postanowienia spadkowego , nie nabyliby nieruchomości położonej w K. przy ul. (...). Niewątpliwie nie posiadali o tym wiedzy , a dowiedzieli się dopiero w sierpniu 2008 r.

Zważyć przy tym należy , że wartość ochrony na podstawie art. 59 k.c. osłabia fakt, że jest ona skuteczna tak długo, jak długo przedmiot kwestionowanej umowy znajduje się w majątku kontrahenta osoby zobowiązanej wobec wierzyciela (P. Machnikowski (w:) E. Gniewek, Komentarz, 2006, s. 139 i n.; M. Pyziak-Szafnicka (w:) M. Pyziak-Szafnicka, Komentarz, 2009, s. 621). Bezspornym między stronami było, że umową zawartą przed Notariuszem L. B.21.08.2008 r. pozwani A.i A.małżonkowie W.przenieśli prawo własności nieruchomości na rzecz (...)(...) (...) Spółkę Jawną G.. (oświadczenie pełnomocnika powódek złożone na rozprawie 13 marca 2014 r. e-protokół godz.01:37:25).

Niemniej jednak , nie uszło uwadze Sądu zdanie drugie art.59 kc, które brzmi, że uznania umowy za bezskuteczną nie można żądać po upływie roku od jej zawarcia. Umowa sprzedaży nieruchomości została zawarta 19.06.2008 r. Powódki wystąpiły z roszczeniem o uznanie tej umowy za bezskuteczną dopiero 21 lutego 2011 r. Termin roczny przewidziany w tym przepisie jest terminem zawitym prawa materialnego, którego bieg zaczyna się od chwili zawarcia umowy, której wykonanie czyni, całkowicie lub częściowo, niemożliwym zadośćuczynienie roszczeniu osoby trzeciej. Z chwilą upływu tego terminu roszczenie niedochodzone wygasa (por. wyr. SA w Katowicach z dnia 9 kwietnia 2001 r., I ACa 1239/00, OSA 2002, z. 12, poz. 55, z aprobującą glosą M. Niedośpiała, OSP 2006, z. 12, poz. 83). Natomiast upływ terminu zawitego przy rozpoznaniu sprawy Sąd bierze pod uwagę z urzędu.

W niniejszej sprawie również z przedstawionego przez powódki stanu faktycznego nie wynika, że powódki upatrywały swoje żądania w przepisach normujących skargę pauliańską. (art. 527 i nast.kc), a jedynie stan faktyczny wskazuje , że ich roszczenia oparte były na przepisach art. 59 i 405 kc.

Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 5 stycznia 1971 r.III CZP 88/70 OSNC

1971/7-8/131 wskazał, że w razie zawarcia umowy, której wykonanie nie tylko czyni całkowicie lub częściowo niemożliwym uczynienie zadość roszczeniu osoby trzeciej, lecz także pociąga za sobą niewypłacalność dłużnika, można żądać uznania takiej umowy za bezskuteczną w terminie przewidzianym w art. 534 k.c. (a więc 5 lat od zawarcia umowy). W uzasadnieniu tej uchwały Sąd Najwyższy wskazał zarówno różnice pomiędzy roszczeniem wynikającym z art. 59 kc jak i 527 kpc jak i wspólne elementy podkreślając, że decyduje zawsze konkretny stan faktyczny.

Z elementów stanu faktycznego niniejszej sprawy wynika, że powódki roszczą sobie prawa do przedmiotu transakcji między pozwanymi co właśnie pociąga za sobą zakwalifikowanie roszczenia jako roszczenia unormowanego w art. 59 k.c. Nie wskazują i nie podnoszą , faktu niewypłacalności pozwanej . Poza tym również powódki nie wystąpiły z roszczeniem przeciwko kontrahentom swojego dłużnika, a tylko przeciwko A. M. , co również potwierdza, że ich zamiarem było uzyskanie rozstrzygnięcia opartego na przepisie art. 59 kc. A zatem do wypadku, w którym ma zastosowanie wyłącznie art. 59 k.c., nie można stosować art. 534 k.c., w którym ustanowiono pięcioletni termin dochodzenia uznania czynności za bezskuteczną.

Reasumując należy stwierdzić, że skoro powódki wystąpiły po prawie trzech latach od zawarcia umowy sprzedaży nieruchomości spadkowej , upatrując swoje żądanie w treści art. 59 kc ,to z uwagi na upływ rocznego terminu zawitego do dochodzenia roszczenia, powództwo w tym zakresie podlegało oddaleniu (pkt.I) wyroku.

Jedynie na marginesie należy dodać , że gdyby nawet zastosowanie miał termin pięcioletni przewidziany dla dochodzenia roszczeń opartych na skardze pauliańskiej , to jak wskazał Sąd w niniejszym uzasadnieniu, powódki nie wykazały , że pozwani A. i A. W. (2) wiedzieli o ich roszczeniu w stosunku do pozwanej A. M..

Niewątpliwym jest , że zmodyfikowane żądanie powódek wywiedzione z treści art.405 kc było jak najbardziej zasadne.

W kontekście źródeł bezpodstawnego wzbogacenia charakterystyczny jest wyrok SN z dnia 17 marca 1967 r., I CR 370/66, którego teza powtórzona została następnie w uchwale SN z 2 września 1986 r., III CZP 66/86, gdzie przyjęto, że osoba pominięta wskutek zwykłej pomyłki jako spadkobierca ustawy w postępowaniu spadkowym przeprowadzonym przez sąd zagraniczny może dochodzić przed sądem polskim roszczenia z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia przeciwko współspadkobiercom (wyrok SN z 17 marca 1967 r., I CR 370/66, OSNCP 1967, nr 12, poz. 222; uchwała SN z 2 września 1986 r., III CZP 66/86, OSNCP 1987, nr 9, poz. 132). Nadto Sąd Najwyższy w wyroku z 14 lipca 1998 r.III CKN 578/97 wyraził pogląd, który Sąd orzekający w pełni podziela, że roszczenie o ochronę dziedziczenia (art. 1029 § 1 k.c.) nie wyłącza roszczenia rzeczywistego spadkobiercy, na podstawie przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu, przeciwko rzekomemu spadkobiercy o zwrot korzyści uzyskanej ze sprzedaży przedmiotów spadkowych. (OSNC 1999/3/49, OSP 1999/4/85, Biul.SN 1999/1/8, M.Prawn. 1999/3/30).

Bezspornym był fakt, że pozwana A. M. otrzymała od A. i A. małżonków W. z tytułu sprzedaży nieruchomości spadkowej kwotę 550.000 zł. Jej udział w masie spadkowej wynosi 2/4., każdej z powódek po 1/4. Kwota ta przez powódki nie była kwestionowana. A zatem pozwana powinna zapłacić powódkom z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia kwoty po 137.500 zł.

Godzi się przy tym wskazać, że pozwana A. M. nie może się uchylić od obowiązku wydania należnego powódkom udziału w cenie uzyskanej ze sprzedaży nieruchomości wchodzącej w skład masy spadkowej po zmarłym R. M., w oparciu o normę z art. 409 k.c. Zgodnie z poglądami doktryny przypadki zużycia lub utraty wzbogacenia, powodujące odpadnięcie wzbogacenia, ograniczają się tylko do tych sytuacji, kiedy nastąpiło to bezproduktywnie, bez uzyskania jakiegokolwiek ekwiwalentu, czy też innej korzyści dla majątku wzbogaconego. A korzyść ta, może wystąpić nawet w związku z uniknięciem koniecznego wydatku, który musiałby być poniesiony z majątku wzbogaconego (por. Dubis W., komentarz do art. 409 k.c.; w: Gniewek E., Kodeks cywilny. Komentarz; Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa, 2006). Nadto, wyzbycie się korzyści w złej wierze nie może doprowadzić do wygaśnięcia obowiązku wydania jej wartości, a powinność liczenia się z obowiązkiem zwrotu wzbogacenia istnieje we wszystkich tych przypadkach, kiedy przekonanie wzbogaconego co do prawnej podstawy jej uzyskania nie było uzasadnione w świetle obiektywnych okoliczności. Wzbogacony powinien liczyć się z obowiązkiem zwrotu korzyści również w tych przypadkach, kiedy przewidywał lub mógł przewidzieć możliwość odpowiedniego odpadnięcia podstawy prawnej świadczenia (por. Dubis W., komentarz do art. 409 k.c.; w: op. c/f).

Pozwana A. M. powinna była się liczyć z możliwością powstania obowiązku zwrotu korzyści uzyskanej z tytułu sprzedaży nieruchomości, gdyż w trakcie trwającego prawie rok postępowania o zmianę postanowienia spadkowego(gdzie stała się jedyną spadkobierczynią, "zapominając" o sporządzeniu przez spadkodawcę testamentu i spadkobierczyniach testamentowych) sprzedała , wchodzącą w skład spadku nieruchomość ,należącą do spadkodawcy R. M.. Można zatem stwierdzić, że w dacie zawarcia umowy sprzedaży ,niewątpliwie była w złej wierze.

Dodatkowo pozwana w żaden sposób nie wykazała, że zużyła już korzyść, którą otrzymała kosztem powódek i nie jest już wzbogacona . Stanowisko pozwanej , że kryzys finansowy , który spowodował utratę wszystkich jej inwestycji finansowych, może być traktowany jako przypadkowa utrata korzyści, w żaden sposób zdaniem Sądu nie może się ostać. Przedstawione przez powódkę dokumenty na kartach 67-78 nie mają zdaniem Sądu, waloru dokumentów, z których wynikałoby , że pozwana utraciła jakiekolwiek pieniądze i aby w cokolwiek zainwestowała. Dokumenty te to kursy walut (...), druk niewypełnionej i niepodpisanej umowy (...), wydruki ze stron internetowych (...)umowa w języku angielskim z 22.07.2009 r. z kserokopią podpisów i wolnym miejscem gdzie wpisano jedynie A. M.. Nawet gdyby uznać, że pozwana zainwestowała pieniądze na giełdzie, to jak wskazała w odpowiedzi na pozew (k.56) kwotą

jaką zainwestowała była kwota 280.000 zł , a nie 550.000 zł. A zatem można uznać, że swoją część zainwestowała , a nadal jest posiadaniu korzyści, które uzyskała kosztem powódek.

Niemniej jednak należy z całą stanowczością podkreślić, że pozwana jako wzbogacona powinna liczyć się z obowiązkiem zwrotu korzyści w realiach sprawy o zmianę postanowienia spadkowego(które Sąd wskazał w niniejszym uzasadnieniu) , a przy tym mogła przewidzieć możliwość odpowiedniego odpadnięcia podstawy prawnej świadczenia. Dlatego też orzeczono jak w punkcie II i III wyroku.

O odsetkach orzeczono na podstawie art. 455 kc w zw. z art. 481 kc. Powódki wzywały pozwaną do spełnienia świadczenia pismem z 1 grudnia 2010 r. zakreślając termin 7 dni. Pismem z 14.12.2010 r. pozwana odmówiła spełnienia świadczenia, a zatem Sąd uznał , że od tej daty pozostawała w opóźnieniu.

W pozostałym zakresie co do kwot po 112.500 zł Sąd postępowanie umorzył na podstawie art. 355§1 kpc, gdyż powódki cofnęły pozew i zrzekły się roszczenia.

Sąd dokonał ustaleń opierając się na dowodach z dokumentów (opisanych w stanie faktycznym) oraz częściowo zeznań świadków T. M. i R. K. oraz z przesłuchania stron, mających znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy, które ocenił, a motywy wskazał w niniejszym uzasadnieniu.

O kosztach procesu w zakresie żądań powódek o zapłatę kwot 137.500 zł orzeczono na podstawie art.98 kpc § 6 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz.U.2013.491 j.t.). uznając, że w tym zakresie powódki wygrały proces. Koszty jakie poniosła każda z powódek to wynagrodzenie pełnomocnika w kwocie 3600 zł i 17 zł opłata skarbową od pełnomocnictwa.

Sąd na podstawie art.102 kpc nie obciążył powódek obowiązkiem zwrotu kosztów procesu na rzecz pozwanej A. M., tak w zakresie oddalonego powództwa jak i umorzonej części. Niewątpliwie w sprawie zachodzą szczególne okoliczności, które Sąd miał na uwadze stosując właśnie ten przepis. Należy za judykaturą uznać za sprzeczne z zasadą słuszności wyrażoną w art. 102 żądanie zapłaty kosztów procesu zgłoszone przez stronę wygrywającą, która swoim niesumiennym lub oczywiście niewłaściwym postępowaniem doprowadziła do zainicjowania procesu i powstania kosztów związanych z jego prowadzeniem. (Zob. postanowienie SN z dnia 5 sierpnia 1981 r., II CZ 98/81, OSNC 1982, nr 2-3, poz. 36.) Zdaniem Sądu pozwana sprzedając spadkową nieruchomość w trakcie postępowania o zmianę postanowienia o stwierdzenie nabycia spadku była w złej wierze, gdyż znała okoliczności sporządzenia testamentu przez spadkodawcę, wiedziała jaka jest jego ostatnia wola. Wiedziała również, że spadkodawca nie sporządził notatki ze zniszczenia testamentu . Wszystkie te działania świadczą oczywiście o niewłaściwym jej postępowaniu w stosunku do powódek. Gdyby w zainicjowanym przez siebie postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku z lipca 2007 r. wskazała, że spadkodawca sporządził testament , ale np. według jej wiedzy zniszczył go i wskazała spadkobierców testamentowych , i złożyła przy tym odpowiednie zapewnienie spadkowe, nie doszłoby do drugiej sprawy spadkowej o zmianę postanowienia spadkowego i do sprzedaży nieruchomości bez pominięcia spadkobierców testamentowych. Powódki bowiem nie miały innej możliwości jak wystąpienie na drogę procesu cywilnego z niniejszymi żądaniami. Powódki występując początkowo o zasądzenie kwot po 250.000 zł z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia nie znały treści aktu notarialnego. Wskazując w pozwie wartość nieruchomości na 1.000.000 zł sugerowały się ceną jaką uzyskała koleżanka powódki P. K., która sprzedała podobną nieruchomość w tamtym okresie. Dopiero po złożeniu odpowiedzi na pozew przez małżonków W.i upewnieniu się, że wartość nieruchomości, za jaką pozwana ją sprzedała to kwota 550.000 zł cofnęły pozew co do kwot 112.500 zł. Po sprzedaży nieruchomości spadkowej pozwana wyjeżdżała na wczasy za granicę np. do Chorwacji wydając jednorazowo 10-12.000 zł czy Egiptu-15-16.000 zł. W tym okresie jej dochody były bardzo niskie w granicach 1400 zł, a jej konkubenta 1000 zł. (vide e-protokół 00:28:19 do 00:40:00). Te okoliczności również Sąd wziął pod uwagę, uważając, że koszty procesu pozwanej się nie należą . Dodatkowo należy wskazać, że powódki również z uwagi na ciężką sytuację finansową zostały zwolnione od kosztów sądowych w całości . Ta sytuacja życiowa , jak i majątkowa powódek również przemawiała za zastosowaniem zasady słuszności.

Na podstawie art. 113 ust.1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych kosztami sądowymi , w tym opłatami sądowymi od pozwu i wydatkami obciążono Skarb Państwa.